

Samverkan för hållbar skärgårdsutveckling Ett arbete om innovationsstöd

Delstudie 4

Samverkan för hållbar skärgårdsutveckling

Ett arbete om innovationsstöd

Delstudie 4

Rapporten har tagits fram på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. Rapportförfattarna ansvarar för innehållet och slutsatserna i rapporten. Rapportens innehåll innebär inte något ställningstagande från Havs- och vattenmyndighetens sida.

Författare: Hans Björkman, Lisa Johnsson och Bodil Sandén, Coinnovate

Granskare: Saga Ekelin, Anthesis

2021-12-14

www.treskargardar.com

Innehållsförteckning

Förord	4
Sammanfattning	5
1 Inledning	7
1.1 Hållbar havs- och skärgårdsutveckling i ett nytt samverkanslandskap	7
1.2 Syfte med studien	9
1.3 Avgränsningar	9
2 Genomförande	10
2.1 Inledande telefonintervjuer	10
2.2 Innovationsworkshop under framtidsdagen i Pargas	12
2.3 Innovationsworkshop i Stockholms södra skärgård	12
2.4 Ett kunskapsseminarium om Det nya affärslandskapet, cirkulär ekonomi och ekosystemtjänster	13
2.5 En studentworkshop på Novia Yrkeshögskola i Åbo	13
2.6 Fortsatt coaching till knappa tiotalet entreprenörer	14
3 Resultat	15
3.1 Resultat från Framtidsforum i Pargas	15
3.2 Resultat från innovationsworkshop i Stockholms södra skärgård	15
3.3 Resultat Kunskapsseminariet på Novia	16
3.4 Resultat Studentworkshopen på Novia	17
4 Lärdomar	20
4.1 Lärdomar kring innovationsförmåga och innovation i samverkan	20
4.2 Lärdomar om samhällets stöd till innovation	21
4.3 Lärdomar kopplade till havsmiljö och ekosystemtjänster	22
5 Slutsatser	24
5.1 De viktigaste slutsatserna	24
5.2 Är syftet uppfyllt och målen nådda?	26
5.3 Studiens bidrag till Agenda 2030	27
6 Rekommendationer till Havs- och vattenmyndigheten	29
Bilaga 1: En sammanfattning av idéer från studenter på Yrkeshögskolan Novia, Åbo 2020-02-27	31

Förord

Denna delstudie summerar resultat och lärdomar från en av flera delstudier som genomförts inom ramen för projektet Tre Skärgårdar, som finansierats av Havs- och vattenmyndigheten (HaV). Mer information om projektet och övriga delstudier finns att läsa på projektets hemsida.¹

Arbetet har genomförts av Lisa Johnsson, Bodil Sandén och Hans Björkman, samtliga process- och innovationsledare på Coinnovate. Henrik Nordzell, miljöekonom på Anthesis, har också bidragit med en betydande del genom sina resultat från delstudie 5 Blå tillväxt. Henrik har bistått med att definiera ekosystemtjänster, identifierat vad ekosystemtjänster kopplat till havet kan vara samt genom att identifiera potentiella framtida affärsmöjligheter inom ekosystemtjänster.

Ett stort tack till alla som deltagit i de olika aktiviteter som arrangerats. Ett särskilt tack riktas till Hanna Guseff på Yrkeshögskolan Novia för hennes direkta och positiva förhållningssätt och att hon bjöd in till flera spännande tillfällen.

Avslutningsvis ett stort tack till HaV för möjligheten att leda denna process. Många nya kontakter har knutits, nya lärdomar har dragits både om ekosystemtjänster, innovation och innovation i värdenätverk.

Författarna

Stockholm i april 2020

¹ www.treskargardar.com

Sammanfattning

Projektet Tre Skärgårdar finansieras av Havs- och Vattenmyndigheten. Denna delstudie är en av flera delstudier som gjorts inom detta projekt. Viktiga syften med studien har varit:

- Att stärka kunskaper om innovation, hållbarhet och ekosystemtjänster hos deltagande aktörer.
- Att ge deltagarna tillgång till och träning i enkla metoder och verktyg som stödjer olika delar av innovationsprocessen och som de kan använda i framtida utvecklingsarbete.
- Att få framdrift i ett antal innovationsprojekt som syftar till att utveckla skärgårdsområdena Stockholm/Åland/Åboland på ett hållbart sätt.
- Att skapa tillfälle för gemensam reflektion och lärande.
- Att skapa nya kontakter och stärkta nätverk hos deltagande aktörer.

Arbetet har i huvudsak genomförts genom fem olika aktiviteter:

- Innovationsworkshop under Framtidsforum i Pargas, i samarbete med SPIRA och Nåå Business Center Åbo.
- Innovationsworkshop i Stockholms södra skärgård, i samarbete med bl.a. Haninge och Nynäshamns kommun.
- Kunskapsseminarium, i samarbete med Nåå Business Center Åbo.
- Föreläsning/workshop med entreprenörstudenter, i samarbete med Yrkeshögskolan Novia i Åbo.
- Erbjudande om individuell innovationscoaching till företag.

De slutsatser som förs fram här är i korthet följande:

- Det är lätt att göra skillnad med innovationsstöd. Genom små insatser kan kunskaper om innovation, hållbarhet och ekosystemtjänster byggas. Det gäller bara att lyckas samla och komma till tals med människor.
- De allra flesta förstår inte vad begreppet ekosystemtjänster innebär, vilket medför svårigheter när det gäller att använda det begreppet när man ska samla människor, bygga nätverk m.m.
- Svårigheten i att hitta någon aktör som vill och kan ta ett tydligt ledarskap för utvecklingsarbetet. Det är mer stuprör än långsiktiga breda samarbeten. Det råder en stor projektrötthet bland skärgårdens småföretagare.

- Bristande stöd till mogna innovationer och till utveckling av innovationsförmåga i nätverk. Fortfarande ser många, inklusive offentliga finansiärer, innovationer som något ännu inte utvecklat tekniskt, medan innovation faktiskt betyder att man börjar göra något på ett nytt sätt. Sådant stöds sällan.
- Lär av de som lyckas. Goda exempel stimulerar.
- Skolungdomar är en viktig målgrupp. Här finns möjligheter att på allvar investera i framtiden och det är lätt att öka medvetenhet och engagemang.

Avslutningsvis ges, utifrån dessa slutsatser, ett antal rekommendationer till Havs- och Vattenmyndigheten.

1 Inledning

1.1 Hållbar havs- och skärgårdsutveckling i ett nytt samverkanslandskap

Vår omvärld förändras i allt snabbare takt. Den amerikanska armén (Stefanac & Krot, 2015) beskrev mot slutet av 1990-talet sin omvärld som en VUCA-värld för att beskriva den snabbföränderliga och oförutsägbara värld vi lever i. VUCA står för Volatile, Uncertain, Complex och Ambiguous, på svenska snabbväxande, osäker, komplex och svårtolkad.

För att hantera förändringstakten i omvärlden utvecklas även våra organisationer. På uppdrag av Trafikverket har Coinnovate tillsammans med en rad andra forskare utvecklat en syntes som avser spegla organisationers utveckling över tiden (se bild nedan). Utifrån ett antal organisatoriska fokusområden illustreras en förflyttning från då, via nu till sen. I verkligheten är det inte så enkelt utan alla dessa tillstånd kan samexistera, ibland t.o.m. i samma organisation. Men man kan ändå se en tydlig rörelse mot det som beskrivs som Sen, även om det som beskrivs som Nu fortfarande är det rådande paradigmet.

Utvecklingen går alltmer ifrån ett fokus på produkter eller tjänster till att mer fokusera på att skapa nytta och värden för kunden och de upplevelser kunden får i möten med de erbjudanden de erhåller. Kundvärden skapas gemensamt av ett helt nätverk av aktörer. I en kontext där många behövs för att skapa värde är det också rimligt att innovation sker öppet, i samverkan med kunder och intressenter. Arbetet sker allt mer tvärfunktionellt, multidisciplinärt och tillsammans med intressenter. Genom att närma sig kunderna allt mer och söka interaktion ökar möjligheten att kunna förstå och tillgodose kundens behov. Idag ser allt fler organisationer hållbarhet som en möjlighet kopplat till affärsplanen, men hållbarhet behöver vara en helt naturlig och integrerad del av affärsstrategin.

	Då 1950 -	Nu 1980 -	Sen 2020 -
Organisationsfokus	Produktorientering	Marknadsorientering	Nytto- och upplevelseorientering
Strategiskt fokus	Konkurrens och positionering	Konkurrens och vissa samarbeten (värdekedjor)	Gemensamt värdeskapande (värdnätverk)
Innovation	Internt, slutet, teknikdrivet	Internt men lyssnar på kund	Öppet: samverkan med kunder och intressenter
Internt organisation	Strikt funktionsindelning	Huvud- och stödprocesser	Tvärfunktionellt, multidisciplinärt och tillsammans med intressenter
Kunden	Transaktion	Relation	Interaktion
Medarbetaren	Kontroll	Engagemang och kontroll	Engagemang och tillit
Ledarskapet	Chefskap i en hierarkisk organisation	Chefen - nu också ledare	Ledarskap som en gemensam uppgift med stort egenansvar
Styrningen	Regelstyrning	Mål- och resultatstyrning	Värderingsstyrning med ett gemensamt syfte
IT	IT som ett eget liv i organisationen	IT anpassa till affärsplanen	Digitalisering som en integrerad och naturlig del av affärsstrategin
Hållbarhet	Efterlevnad av gällande lagar och regler	Hållbarhet ses som en möjlighet i affärsplanen	Hållbarhet som en naturlig och integrerad del av affärsstrategin

Det är inte bara företag som påverkas av allt snabbare förändringar i omvärlden. Även det offentliga påverkas. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) arbetar med bevarande, restaurering och hållbar användning av sjöar, hav och vattendrag. Myndighetens roll är att vara pådrivande, stödjande och samlade vid genomförandet av miljöpolitiken och att arbeta för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna. HaV har även ett särskilt ansvar för att samordna uppföljningen av de tre miljömålen; ingen övergödning, levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Ekosystemtjänster i havet

Havets ekosystem är mångfunktionella och bidrar med flera olika samhällsviktiga funktioner som till exempel produktion av livsmedel. De mer synliga ekosystemtjänsterna påverkar och är beroende av andra som inte är så synliga såsom upptag och nedbrytning av näringsämnen och gifter.

Primärproduktion

av växtplankton och alger är grunden för livsmedelsproduktion. Alger kan också användas direkt som gödningsmedel eller i livsmedel.

Livsmedel

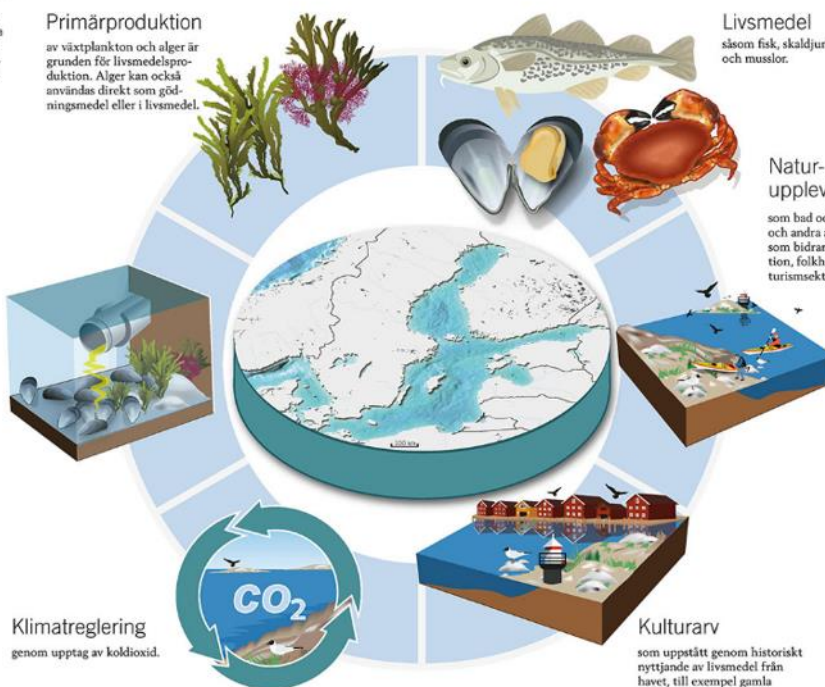
såsom fisk, skaldjur och musslor.

Naturupplevelser

som bad och segling och andra aktiviteter som bidrar till rekreation, folkhälsa och turismsektorn.

Upptag och nedbrytning av näringsämnen och gifter

genom biologiska processer spelar stor roll för havets produktion av andra ekosystemtjänster, inte minst livsmedel och naturupplevelser.

Klimatreglering

genom upptag av koldioxid.

Kulturarv

som uppstått genom historiskt nyttjande av livsmedel från havet, till exempel gamla fiskelägen.

Bild: Regeringskansliet, Miljödepartementet

För att klara ovan nämnda miljömål krävs samverkan i både arbete och innovation. I arbetet med att nå miljömålen finns det ingen aktör som har ensam rådighet. Istället krävs samverkan inom och mellan organisationer, offentlig sektor, akademien, näringslivet och i många fall även det ideella och över landsgränser.

Innovationsrådet beskriver innovation som "förmågan att framgångsrikt ta fram och införa nya processer, tjänster och metoder som resulterar i betydande förbättringar av kvalitet, effektivitet eller ändamålsenlighet". Det viktiga är att det inte bara handlar om att ta fram, det nya ska också införas. Innovation kan också definieras som ett resultat av användning av denna förmåga.

Att leda och driva innovation är en kompetens i sig och kräver särskilda kunskaper, metoder och verktyg. Att leda innovation i öppna miljöer ställer dessutom krav på att snabbt kunna bygga tillit mellan de olika aktörerna och hantera att olika aktörer har olika drivkrafter, mål och möjligheter för deltagande².

Genom projektet Tre Skärgårdar vill HaV bland annat sprida kunskap om och uppmuntra innovation och företagande kring ekosystemtjänster i havet.

² Se till exempel Ron Adner: The Wide Lens (2013).

1.2 Syfte med studien

Initialt var syftet med denna studie att stärka innovationsförmågan hos deltagande aktörer i det innovationskluster som finns inom projektet Tre Skärgårdar. Syftet var också att genom innovationsrådgivning få framdrift i initierade innovationsprojekt som berör havsmiljö, vattenresurs, vattenhushållning, avfall eller andra ekosystemtjänster. Ett syfte var även att skapa nya nätverk för samverkan samt att identifiera gemensamma hinder/utmaningar i regionen. Lärdomar från tidiga intervjuer, vilka beskrivs mer i detalj nedan, bidrog till att syftet delvis formulerades om.

Syftet med detta arbete har justerats till:

- att stärka kunskaper om innovation, hållbarhet och ekosystemtjänster hos deltagande aktörer.
- att stärka innovationsförmågan hos entreprenörer i de tre skärgårdarna, dvs att ge deltagarna tillgång till och träning i enkla metoder och verktyg som stödjer olika delar av innovationsprocessen och som de kan använda i framtida utvecklingsarbete.
- att få framdrift i ett antal innovationsprojekt som syftar till att utveckla skärgårdsområdena Stockholm/Åland/Åboland på ett hållbart sätt.
- att skapa tillfälle för gemensam reflektion och lärande.
- att skapa nya kontakter och stärkta nätverk hos deltagande aktörer.

1.3 Avgränsningar

En viktig och avgörande faktor för möjligheterna med detta arbete har givits av projektets förutsättningar. Projektets begränsade tidplan på nio månader bidrog till beslutet att inte försöka samla och bygga upp något eget innovationskluster. Istället satsade man på att stärka de samarbeten och processer som redan pågår. Dessutom har en möjlighetsdriven strategi använts i valet av vilka aktiviteter som resurser skulle läggas på.

2 Genomförande

Inledningsvis fanns idén att erbjuda och inleda en gemensam process med två halvdagsworkshops som stödjer viktiga delar i innovationsprocessens tidiga skeden. Workshoparna skulle vara öppna för alla människor och organisationer som har idéer om nya produkter, tjänster, arbetssätt m.m. som berör havsmiljö, vattenresurs, vattenhushållning, vattenbruk eller andra ekosystemtjänster inom ovan nämnda områden, i eller kopplat till skärgårdarna i Stockholm, Åland och Åboland. Syftet var också delvis annorlunda där utöver ovanstående även nya nätverk för samverkan skulle skapas samt att identifiera gemensamma hinder/utmaningar i regionen.

2.1 Inledande telefonintervjuer

Arbetet inleddes med att ta kontakt med offentliga aktörer (regionen, kommuner, högskolor) och intresseorganisationer som redan idag arbetar med utveckling i skärgården. Genom de initiala kontakterna fick man sedan tips om andra aktörer att intervjua.

Intervjuerna handlade mycket om att få en förståelse för var man står nu och vilket stöd som behövs framgent. Genom att stärka redan befintliga samarbeten och aktörer skapas en långsiktig effekt och möjligheten stärks att arbetet fortsätter även när projektet Tre Skärgårdar avslutas. Under de månader som arbetet pågått har ett antal kontakter tagits med bland annat näringslivschefer i skärgårdskommunerna, Nordiska skärgårdsstiftelsen och aktörer i Åbo och Åland. Följande organisationer och personer har kontaktats:

- Södertörns högskola: Tommy Larsson, forskare och involverad i Archipelago Business Forum
- Yrkeshögskolan Novia: Annemari Andréson, Team Coach
- Yrkeshögskolan Novia: Hanna Guseff, operativ ledare Nåå Business Center, lektor i företagsekonomi (marknadsföring)
- Nynäshamns kommun: Nina Munters, näringslivsutvecklare
- Vaxholms kommun: Mikaela Lodén, med i Stockholm Archipelago
- Värmdö kommun: Sofia Brorsson, näringslivschef, Kristin Jörnsved, näringslivsutvecklare och Christina Larsson, näringslivsutvecklare
- Haninge kommun: Erik Josephson, näringslivs- och landsbygdsutvecklare
- Österåkers kommun: Ann-Catrin Skogström, näringslivsutvecklare och Kristina Eineborg näringslivsdirektör
- Nacka kommun: Anders Börjesson, näringslivsdirektör
- Norrtälje kommun: Marcus Iliev, näringslivsutvecklare
- Östhammar kommun: Ulf Andersson, samhällsbyggnadschef
- Länsstyrelsen: Tomas Norberg
- Tillväxt Norra Bohuslän: Carl Dahlberg, processledare
- Skärgårdsföretagarna: Karin Almlöf, ordförande
- Nordiska skärgårdssamarbetet: Annastina Sarlin, samarbetschef
- Ålandsentreprenören Matte Andersson
- Ålandsentreprenören Yvonne Sjöström

- Företagarna
- Handelskammaren i Stockholm, Carl Göransson

Utöver ovanstående har även följande försökt att nås, dock utan framgång:

- Småföretagarna
- Företagarna i Nacka-Värmdö

Samtalen visade sig vara lärorika på flera sätt. Enligt flera intervjupersoner var timingen fel att inleda något större gemensamt utvecklingsarbete givet att havsplanerna för de olika områdena ännu inte är klara. Det råder en stor projekttrötthet bland skärgårdens småföretagare. Dessutom har kommunikationerna till och från många platser i skärgårdarna mer att önska. Flera källor uppgav att det på Åland inte finns någon kultur eller historia av att samarbeta mellan företagare och att flera försök har gjorts att bjuda in, men där deltagarna uteblivit. Ytterligare en lärdom var att endast ett ytterst fåtal vet vad ekosystemtjänster är och att en inbjudan till en innovationsworkshops på det temat skulle locka ett mycket litet antal deltagare om ens några.

På grundval av dessa insikter förkastades den ursprungliga idén om att inleda en gemensam process och försöka samla entreprenörer kring ekosystemtjänster i havet. Istället ställdes frågor som: *”Vilka utmaningar står ni inför när det gäller skärgården? Vad har ni på gång? Vad brottas era företagare med för utmaningar? Har ni några event framför er där ni tror att det skulle vara bra att sprida kunskap om innovation, hållbarhet, cirkulär ekonomi och ekosystemtjänster?”*

Dessa frågor generade en lista på ett femtontal möjliga aktiviteter. Några av dessa föll bort givet den korta tidplanen, andra föll bort då aktörerna själva inte har haft möjlighet att få loss resurser under den aktuella perioden. Ytterligare anledningar till att aktiviteter inte kunnat planeras in var att program redan var fulltecknade samt att det inte finns någon tydlig fortsättning, varför man inte vill genomföra en enskild aktivitet.

Valet föll till slut på att genomföra fem olika aktiviteter:

- Innovationsworkshop under Framtidsforum i Pargas, i samarbete med SPIRA och Nåå Business Center Åbo
- Innovationsworkshop i Stockholms södra skärgård, i samarbete med bl.a. Haninge och Nynäshamns kommun
- Kunskapsseminarium, i samarbete med Nåå Business Center Åbo
- Föreläsning/workshop med entreprenörsstudenter, i samarbete med Yrkeshögskolan Novia i Åbo
- Erbjudande om individuell innovationscoaching till företag

Dessa aktiviteter presenteras i korthet nedan.

2.2 Innovationsworkshop under framtidsdagen i Pargas

Framtidsforum i Pargas anordnas årligen av SPIRA och Nåå Business Center. Temat för årets konferens var Hållbar utveckling i skärgården – ur ett företagarperspektiv. Ett 70-tal representanter från kommuner, myndigheter, intresseorganisationer, stiftelser och företag deltog under dagen. Dagen inleddes med att Niko Herlin, futurist från Great Minds, föreläste om framtidsanalys och trender. Därefter talade Harry Lindell, lektor på Yrkeshögskolan Novia, om cirkulär ekonomi och dess möjligheter för företag. Återstoden av dagen ägnades åt två verkstäder, den ena leddes av Kati Rissanen på temat Framtidsscenarioer och den andra av projektet Tre Skärgårdar på temat Att leva vid och av havet – nya affärsmöjligheter med ekosystemtjänster.

Efter att ha hälsat välkommen gavs en kort presentation av projektet och en utblick om hur organisationer har utvecklats över tiden och hur trenderna ser ut inom ett antal organisatoriska områden. I korthet utvecklas ett nytt affärslandskap som bygger på samverkan både inom och mellan organisationer. I framtiden kommer viktiga frågor som hållbarhet och digitalisering vara helt integrerade i våra organisationers strategier och affärsplaner. I det framtida landskapet kommer innovation att ske öppet, tvärfunktionellt, multidisciplinärt och tillsammans med både intressenter och kunder.

Med stöd av Henrik Nordzell och resultaten från delstudie 5, Blå tillväxt, fick deltagarna sedan ett kort kunskapsinspel på temat ekosystemtjänster. Vad det är och några exempel som även funnits kunna vara ekonomiskt hållbara ur ett entreprenöriellt perspektiv. Sedan fick deltagarna möjlighet att välja och pröva fyra olika analoga verktyg/modeller som skapats och/eller vidareutvecklats av Coinnovate:

- Mot ett nytt affärslandskap – Ett diagnosverktyg för organisatorisk utveckling. Vart är vi, och vart är vi på väg?
- Idéutveckling – Ett verktyg som används för att utveckla och förfina en idé.
- Mot innovation – Ett processverktyg som lyfter fram alla centrala dimensioner för att nå innovation – bl.a. kund, IP-frågor, affärsmodell, teknik, team och nätverk, regelverk m.m.
- Hållbarhetskollen – Ett diagnosverktyg som hjälper organisationer att a) definiera vad hållbarhet betyder i det specifika fallet, b) ställa en diagnos hur man ligger till idag och vilka som är de viktigaste utvecklingsområdena samt c) planera för fortsatt hållbarhetsutveckling.

Workshopen avslutades med reflektion och lärande. Resultaten redovisas under kapitel 3. Alla deltagare fick även ett erbjudande om innovationscoaching via telefon.

2.3 Innovationsworkshop i Stockholms södra skärgård

I nära samarbete med Nynäshamn och Haninge kommun genomfördes en innovationsworkshop den 11 februari i Nynäshamn. Åtta deltagare från fyra etablerade och ett nystartat företag anmälde sig. Med på workshopen var även Janet Jonsson, näringslivsutvecklare på Nynäshamns kommun. Upplägget på workshopen var i stort detsamma som ovanstående med det tillägget att deltagarna fick lära sig en metod, Tiominutaren, utvecklat av Coinnovate. Tiominutaren är en kreativ metod som går ut på

att man samlar en grupp människor som man tror kan bidra, ägnar två minuter åt att beskriva den viktigaste utmaningen man står inför just nu, varpå deltagarna skriver ner sina idéer på post-it-lappar. Sedan ägnar man några minuter åt att snabbt gå igenom idéerna. Initiativtagaren samlar sedan in och tackar för idéerna och kan i lugn och ro sedan värdera dem och besluta om det finns några värda att gå vidare med.

Utifrån presentationerna av företagen fick deltagarna två till fyra verktyg som de fick börja arbeta med och som de sedan kunde ta med sig hem och fortsätta att arbeta med. Bland annat erbjöds verktyg för idéutveckling, organisationsutveckling, verktyg som stöd för innovation samt ett verktyg som stöd för hållbar affärsutveckling.

I slutet av workshopen fick alla göra en att-göra-lista att ta med sig hem och jobba vidare med. Workshopen slutade med en reflektionsövning. Resultaten redovisas under kapitel 3. Alla deltagare fick även ett erbjudande om innovationscoaching via telefon, vilka bokades in innan mötet avslutades.

2.4 Ett kunskapsseminarium om Det nya affärslandskapet, cirkulär ekonomi och ekosystemtjänster

Genom Nåå Business Center hölls den 27 februari ett kunskapsseminarium vid Yrkeshögskolan Novia i Åbo på temat *Hållbarhet, cirkulär ekonomi och ekosystemtjänster i ett nytt affärslandskap*. Ursprungligen var det meningen att seminariet skulle samla såväl näringsliv som studerande, men av tidsskäl kom endast studerande att bjudas in.

Vid detta seminarium deltog omkring 15 studerande och tre lärare. Större delen av seminariets 45 minuter ägnades åt att beskriva ett nytt samverkans-/affärslandskap, där hållbarhet och cirkularitet är naturliga och självklara delar, samt åt att ge exempel på potentiella ekosystemtjänster som även kan bära sig ekonomiskt. Deltagarna fick också möjlighet att bekanta sig med verktyget Hållbarhetskollen (beskrivet ovan).

2.5 En studentworkshop på Novia Yrkeshögskola i Åbo

Senare samma dag hölls en föreläsning/workshop för 50-talet entreprenörskapsstudenter som under tredje året läser en kurs i Service Design på Yrkeshögskolan Novia. Det var särskilt spännande att möta unga människor med ambitioner att starta egna företag eller bli intraprenörer inom större organisationer. Genom sin utbildning kommer studenterna även i kontakt med många etablerade företag, vilka de i sin tur har möjlighet att påverka i en hållbar riktning. Agendan för den tre timmar långa workshopen såg ut så här:

- 13.15 Välkomna och kort om projektet Tre Skärgårdar och Coinnovate
- 13.25 Kunskapsinspel 1: Mot ett nytt affärslandskap – Trendspaning kring våra organisationers utveckling över tiden
- 13.35 Introduktion – Nu utvecklar vi fler ekosystemtjänster! Kunskapsinspel och introduktion till övningen
- 13.45 Verkstad 1: Idégenerering – As Easy as 424
- 14.10 Verkstad 2: Idévärdering – Strategiska stjärnor, lågt hängande frukter, oslipade diamanter och hållbara hjärtan

- 14.40 PAUS
- 14.55 Kunskapsinspel 2: Vad behövs för att nå innovation?
- 15.05 Mot hållbar utveckling – Vad är hållbarhet och hur vi alla kan bidra
- 15.15 Verkstad 3: Hållbarhetskollen
- 15.40 Reflektion och lärande med Mentimeter
- 16.00 Tack för idag!

Efter en inledning, som i princip var en något utvecklad version av förmiddagens seminarium, arbetade de studerande i grupper med användande av en kreativ teknik, så kallad Slipwriting, som betyder att en person skriver ner tre idéer på ett papper, som sedan skickas till nästa person som får i uppgift att vidareutveckla idéerna. Sedan gör man så laget runt tills man får tillbaka sina ursprungliga idéer. I grupper om fyra studerande skapades sammanlagt ett drygt åttiotal idéer till skärgårdsutveckling utifrån följande scenario:

Du är född och uppvuxen ganska långt ute i skärgården på en ö dit det endast finns färjeförbindelser. På ön finns 120 bofasta och drygt 1500 sommargäster. Som skärgårdsbo är man per automatik lite av en mångsysslare. Så du brukar måla och snickra lite under vinterhalvåret och har tidigare serverat på Sjökrogen om somrarna. Men nu har du ledsnat på båda jobben och vill hitta en ny sysselsättning som kan bära sig året runt. Vad kan du starta för en verksamhet som går att leva på och samtidigt hjälpa Östersjön?

Efter denna övning gjorde grupperna en snabb idéutvärdering, där samtliga idéer gavs beteckningarna strategisk stjärna, lågt hängande frukt, oslipad diamant samt grönt hjärta.

Denna grupp prövade också att arbeta med Hållbarhetskollen utifrån ett företag de hade god insikt om. Workshopen avslutades med en kort reflektionsövning.

2.6 Fortsatt coaching till knappa tiotalet entreprenörer

Under slutet av mars och april kommer fortsatt innovationscoaching ges till några av de företag som deltagit i ovan nämnda aktiviteter. Några har önskat det själva, andra har innovationsledarna erbjudit utifrån att de tror på dem som entreprenörer och/eller deras affärsidéer. Inom ramen för delstudien kommer de att erbjudas två tillfällen à 1,5 h innovationscoaching via telefon.

3 Resultat

3.1 Resultat från Framtidsforum i Pargas

På Framtidsforum i Pargas arbetade företagare och representanter från offentlig sektor, stiftelser och intresseorganisationer med sina idéer och vidareutvecklade dessa med stöd av varandra och fem olika verktyg. Idéerna handlade om t.ex. vassklippning, dammsugning av hamnens botten, bär- och fruktförädling, skärgårdens digitala marknadsföringsbyrå. Deltagarna valde det verktyg som passade bäst utifrån deras utmaning/möjlighet. Några valde att arbeta med att undersöka hur hållbara deras idé eller företag är, andra valde att arbeta med idéutveckling och idéutvärdering. Deltagarna fann att samtliga verktyg var användbara utifrån sitt specifika syfte.

”Jo, det hjälper oss att utveckla vår strategi och hur vi tänker.”

”Ja, vi har nu en bra början till eget upplägg för kommunikationen om hållbarhet.”

Deltagarna fick med sig både sina utvecklade idéer, nya kontakter och en ökad kunskap om hållbarhet och ekosystemtjänster.

”Fick en känsla av att min idé kan fungera, och min bordsgranne ställde bra frågor.”

”Nya ögonöppnande sätt att tänka framåt.”

3.2 Resultat från innovationsworkshop i Stockholms södra skärgård

Företagarna som deltog i Nynäshamn har spridda verksamheter med fokus på bland annat turistguide i skärgården, cateringverksamhet och gröna växter. Upplägget med Tiominutaren innebar att de var och en fick presentera sina utmaningar och möjligheter för att sedan få input från varandra om möjliga vägar framåt. Det resulterade i att samtliga företag fick ett gäng idéer från var och en av deltagarna. Alla var mycket tacksamma för den möjligheten att få nya tankar och idéer. Några tyckte att det var svårt att komma med idéer på så kort tid som några minuter. Men forskningen visar att ju mer man tränar på detta, desto lättare går det.

Genom att sedan använda verktyg för idéutveckling, idéutvärdering och hållbarhet blev de hjälpa till att ta sina idéer och verksamheter framåt. Deras utmaningar handlade till stor del om att utveckla sin verksamhet till att bli mer hållbar, att göra sin verksamhet mindre väderberoende och förlänga säsongen. Det handlade också om att affärsutveckla till att ta fram mer hållbara produkter och tjänster.

Syftet med workshopen var att informera om ekosystemtjänster och att utveckla verksamheterna tillsammans med andra. Mot slutet av workshopen fick deltagarna i uppgift att göra sin egen att-göra-lista samt reflektera över nya insikter från dagen. Deltagarnas reflektioner visar att utveckling verkligen skett och att behållningen från eftermiddagen var betydande. Samtliga deltagare tyckte att eftermiddagen varit givande och bidragit till att de utvecklat sina idéer och verksamheter.

”Positiv energi och feedback. Mycket nya tankar. Och en spark i baken. Tack!”

”Det var ett givande möte med möjlighet till nätverkande. Vi fick vidgade vyer av hållbart arbete.”

”Bra att göra aktivitetsplan.”

”Vi på kommunen jobbar i rätt riktning med kluster och grön näring. Viktigt att få det bekräftat.”

Samtliga deltagare har fyllt i en aktivitetsplan på det som de ser att de kan göra för att utveckla sina företag. Dessa aktivitetsplaner kommer att följas upp under mars och april månad.

3.3 Resultat Kunskapsseminariet på Novia

Det primära resultatet från kunskapsseminariet var förstas deltagarnas stärkta kunskaper om bl a

- hur våra organisationer har utvecklats över tiden
- att hållbarhet behöver bli en helt integrerad del i företags affärsstrategier
- att vi behöver ställa om till cirkulära affärsmodeller
- nya affärsmöjligheter med ekosystemtjänster
- att vi ska sluta fokusera på produkter och tjänster och istället fokusera på de nyttor och värden vi kan skapa för våra kunder
- att vi behöver samverka över gränser (disciplinära, organisatoriska, kommunala, regionala och nationella) för att lösa våra stora samhällsutmaningar.

Alla studenter på Novia driver andelslag (motsvarande svenska kooperativ) så i slutet av seminariet fick deltagarna svara på ett antal frågor via Mentimeter om hur de ligger till i sina respektive andelslag. Resultaten ser ni nedan utifrån en 10-gradig skala.

De stiftade också bekantskap med verktyget Hållbarhetskollen. På frågan om vad de borde göra i sina respektive andelslag handlade de flesta av svaren naturligtvis om hållbar utveckling:

”Vi borde gå igenom vad vi kan göra för att vår affärsverksamhet ska bli mer hållbar. Se till att processer och produkterna stödjer hållbarhet och är ekologiska.”

”Vi borde diskutera cirkulär ekonom inom vårt andelslag.”

”Vi borde försöka få hela köp- och säljprocessen mer hållbar. Hittills har vi endast fokuserat på själva produkten.”

”Vi har en hållbar affärsidé. Vi borde bli bättre på att berätta om det i vår marknadsföring.”

I diskussionen framkom också att skolan tidigare haft en ganska tydlig hållbarhetsprofil med en utsedd hållbarhetsansvarig. Vid budgetnedskärningar togs dock denna inriktning bort, vilket beklagades av deltagande lärare.

”Cirkulär ekonomi borde integreras i läroplanen.”

3.4 Resultat Studentworkshopen på Novia

Sannolikt är den viktigaste lärdomen från mötet med studenterna att det finns ett behov av att diskutera hållbarhet med unga människor och studerande – och att det är lätt att lägga upp detta på ett intresseväckande och engagerande sätt. Förmiddagens korta arbetspass gav spår hos deltagarna, inte minst för att de fick tänka till själva. Även när det gäller eftermiddagens workshopdeltagare gjorde de flesta studenterna en stor medvetandeflyttning. Här var det viktigaste att de själva fick arbeta enligt en metod som tvingade alla att tänka till. Att de dessutom lärde sig metoden, som är lätt, rolig och kreativ, är av stor betydelse.

En annan viktig lärdom är att de ekosystemtjänster som presenterades för dem (braxfiske, vassröjning, båtrensning) stimulerade deras fantasi, men inte på så vis att de själva producerade innovativa idéer av detta slag (annat än tankar av sorten ”*man borde*

uppfinna en maskin som destillerar vatten”). De idéer som de studerande skapade hade inte så mycket grund i teknologier utan var mer inriktade på att påverka människors beteenden – det kunde handla om turister, öbor, näringsidkare på öarna. Några exempel på idéer som studenterna utvecklade återges i faktarutan här intill (i bilagan finns ett större urval av idéerna). Här kan man också se hur idén har vidareutvecklats av andra deltagare.

Dessa idéer var i stor utsträckning inom ramen för vad som är tekniskt möjligt. Innovationen ligger alltså i att få det att hända. Viktiga teman:

- Underlättande av miljösnälla transporter av människor och gods (el-båttaxi, miljösnälla VOI-scooters, drönare, samordning av handel/transporter av varor
- Användande av lokala resurser (skräp, skrot, fisk, bär, svamp, vass m.m.)
- Återanvändning: möbler, byggnadsmaterial m.m.
- Förädling av lokala resurser: närodlat och närfiskat i butiker, restauranger, kurser i att använda närproducerat
- Beteendeförändringar genom utbildning och ögonöppnare: guider, fiskekurser, matlagning, konst, dykkurser där man ser hur Östersjön är sliten
- Återföring av intäkter till projekt för att stödja Östersjöns rehabilitering

I slutet av föreläsningen gjordes en pulsmätning med stöd av Mentimeter. Det visar sig att många av dem brinner för både hållbarhet och innovation. 28 av 34 uppger att de brinner för hållbarhet (uppgett 3, 4 el 5 på en 5-gradig skala). Motsvarande siffror är 31 av 34 för innovation. 16 av 34 ser sig också som framtida entreprenörer och 22 som framtida intraprenörer. 11 av 34 vill gärna bo och leva i skärgården och svarar 4 eller 5 på frågan. 11 studenter visar på samma sätt intresse för att förverkliga en idé om ekosystemtjänster i havet.

På frågan vad studenterna tar med sig från workshopen så är det många som nämner As Easy as 424, som är den kreativa metod som lärdes ut i samband med en idégenerering kring ekosystemtjänster i skärgården.

Ett urval av idéerna

Man lånar olika objekt och hyr från en maskin, betalar per minut. Liknande som Voi.

Maskinen skulle även kunna ha olika laddningskablar som telefon/dator om inte t.ex. en bätgäst har ström ombord

Maskinen fungerar på förnybar el (solpaneler) och fungerar som en wi-fi hotspot för gäster i sina båtar.

VR-glasögon som ger en fly-over view av skärgården.

Sätta in olika historiska händelser som en sorts guidning.

VR-turen visar även hur det skulle se ut om skärgården mädde bra och vattnet var rent o.s.v.

Byteshandels-båt, man kunde byta kläder m.m. mellan öar

Även möbler och kanske produkter som inte behövs men någon annan behöver.

Båten måste förstås gå på ekobränsle. Båten skulle kunna vara lite som en UFF/second hand-butik.

Också i den lilla butiken på holmen kunde säljas kläder från de olika öarna.

Skärgårdsdykning, gruppsykningar året om

Få se med egna ögon hur dåligt Östersjön mår

Leder till att man eventuellt ändrar sina vanor och tänker mer miljövänligt

Ta betalt, skänka pengar till Håll Östersjön ren

Dyka efter skräp som kan återanvändas

Bidrag till skärgårdsföretagare för att understödja nytänkande och cirkulära möjligheter

Dessa skärgårdsföretagare får skattelättnader

”Brainstorma idéer på fyra minuter.”

”Brainstormingmetoden!”

Hos många har tanken kring att utveckla delningsekonomin fastnat. Ett exempel om bormaskinen som används mindre än 15 min under sin livstid får många att inse att man faktiskt inte behöver köpa en egen. Det är mycket smartare att dela.

”Alla byar ska dela på en bormaskin.”

”Jag ska aldrig köpa någon bormaskin.”

Intresset väcktes också kring hållbarhet generellt, vilket är viktigt och bra då hållbarhet ännu inte finns med vare sig som en egen eller som en integrerad del av utbildningen.

”Större intresse för hållbarhet.”

”Hållbarhet handlar inte bara om miljö.”

4 Lärdomar

4.1 Lärdomar kring innovationsförmåga och innovation i samverkan

En process- och innovationsledares uppdrag är att stärka människor och organisationers förändrings- och innovationsförmåga och att stödja framdrift i utvecklingsprocesser. Behovet att stärka människors innovationsförmåga är stort. De allra flesta saknar såväl kunskaper, metoder och verktyg om hur man driver innovation och lika ofta saknas det strukturer som stödjer ett strategiskt och systematiskt innovationsarbete. De företag, organisationer och entreprenörer som deltagit i delstudiens aktiviteter är inget undantag.

Erfarenheterna från detta arbete bekräftar att man kan komma mycket långt med korta kunskapsinspel, enkla verktyg och utvecklande frågor. Deltagarnas inledande avvaktande hållning byts sakta ut och ersätts med ett växande engagemang, ny energi och en vilja att utveckla. Det är också viktigt att visa att idéer och hjälp finns att få från vem som helst. Man behöver ingen innovationsledare för att komma framåt. Man behöver bara våga be människor i ens närhet om hjälp.

Det är en sak att hjälpa enskilda företagare att utveckla sin verksamhet och en helt annan att lösa skärgårdens utmaningar. Liksom många samhällsutmaningar så kräver utveckling i skärgården att flera parter samarbetar. För att människor ska kunna fortsätta bo, verka och besöka skärgården krävs samverkan och gemensam innovation. De allra flesta är beroende av andra för att kunna leverera och skapa värde. Givet att det ser ut så, att det är många som levererar nytta tillsammans, så borde även innovation och utveckling ske gemensamt och tillsammans. Samverkan kräver tillit. Det kräver att samarbete sker både med och inom kommunal verksamhet, myndigheter och näringsliv. För att lyckas med innovation i samverkan finns ett antal faktorer att tänka på. Bland annat behöver man gemensamt samsas kring en frågeställning som är viktig för alla deltagande parter. Dessutom behöver man bygga upp ett nätverk där alla parter är representerade.

Ett samverkansinitiativ i Stockholms skärgård är Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen³ som region Stockholm har tagit fram i samverkan med kommuner, näringsliv m.fl. Ett arbete pågår nu att konkretisera strategin genom att ta fram handlingsprogram vars syfte är att stärka möjligheten att bo och verka i länets glesare befolkade områden. Genom intervjuerna framgick följande om strategin:

- Målbilden och hur man ska nå den är otydlig.
- Regionen vill ta på sig ansvaret för något som kommunen har ansvar för. Det kan vara bra om man lyckas få till ett bra samarbete. Vem tar på sig rollen som samordnare och processledare?

3 <http://www.rufs.se/publikationer/2018/landsbygd--och-skargardsstrategin/>

Ett behov av att någon aktör tar ett helhetsansvar kring utvecklingen i skärgården har även framkommit i andra sammanhang. Varje myndighet, region och kommun hanterar sina respektive frågor var för sig. Flera önskar samverka i högre utsträckning, ett gemensamt helhetsgrepp och tydliga utvecklingsområden och direkta investeringar, för att sedan ta sig an nästa utmaning. Att få en hållbar och innovativ skärgård kräver också samarbete mellan många aktörer. Att förvänta sig att småföretagare på gräsrotsnivå ska driva utvecklingen är inte realistiskt. Kan HaV ta initiativet och samordningsrollen? Om inte, vilken myndighet eller annan organisation borde göra det? Och hur förhåller sig näringslivets organisationer?

Samtidigt finns det många positiva lokala initiativ. Bland annat har Nynäshamn ett nystartat nätverk för företagare i kommunen för att se vilka gemensamma nämnare som företagen ser kan skapa en bättre utveckling i skärgården.

4.2 Lärdomar om samhällets stöd till innovation

De studerande i Åbo skapade en rad idéer som bedöms vara intressanta. I termer av teknikmognad (Technology Readiness Level) ligger huvuddelen av dessa idéer högt upp på de skalor som används, vilket innebär att det inte finns särskilt stora teknologiska hinder för att genomföra dem. Utmaningen ligger i att finna fungerande affärsmodeller och ibland ett tillräckligt stort kundunderlag.

Detta är förmodligen mycket intressant. I en stor del av det innovationsarbete som stöds av svenska myndigheter (inte minst av Vinnova, innovationsmyndigheten) handlar det om projekt som har relativt låg teknikmognad⁴. Intressant nog är det svårare att få offentlig finansiering av idéer som är nära kommersialisering, vilket framgår av Vinnovas regelverk. Detta kan troligen motiveras av att dessa idéer förväntas väcka intresse och attrahera finansiering från andra aktörer.

Ett problem med offentliga innovationsfinansiärers sätt att stödja innovationsarbete blir att det är lätt hänt att medel läggs på projekt med stora teknikutvecklingsbehov utan att det ställs några krav på att tänkbara fungerande affärsmodeller beskrivs. Detta leder inte sällan till att nya teknologier utvecklas, men att de efter utveckling inte är kommersiellt gångbara – exempelvis är detta ett problem för Trafikverket, en av samhällets stora innovationsfinansiärer. Detta går naturligtvis att hantera genom formulering av krav på att fungerande affärsmodeller tas fram redan tidigt i innovationsprojekten.

Här finns en rad idéer som inte behöver särskilt stora resurser till teknikutveckling. Istället skulle det kunna vara relevant att stödja ett arbete för framtagande av affärsmodeller och allianser/värdenätverk som krävs för förverkligande av idéerna. Här är det dock otydligt vem eller vilka som kan och önskar ta ansvar för detta.

4 Någon övergripande studie av detta har förmodligen inte genomförts i Sverige. Däremot visar exempelvis en översikt av pågående innovationsprojekt inom Vinnovas strategiska innovationsprogram InfraSweden2030 att projekt sällan har hög teknikmognad.

4.3 Lärdomar kopplade till havsmiljö och ekosystemtjänster

I kontakter med företagare som bor eller verkar i de tre skärgårdarna finns ett antal lärdomar och synpunkter som har att göra med utmaningar. Nedan beskrivs dessa så som intervjupersonerna beskrivit dem. De ska därmed inte läsas som fakta.

Att bo i skärgården kan innebära begränsade transportmöjligheter. En person beskriver att transportmöjligheterna förbättras på flera platser i skärgården, men att det på andra platser finns en del kvar att önska.

”Om man bor på Sandhamn och ska på ett möte lite utanför Stockholms centrala delar mellan 9 och 16 så måste man ta två övernattnings om man inte har en egen båt.”

En annan utmaning handlar om avfall, att frakta och kompostera avfall i skärgården. Här behövs en mer utvecklad kompostverksamhet och smarta avfallslösningar.

”Idag är det extremt kostsamt och miljöovänligt att hämta och frakta avfallet.”

En annan möjlig utveckling är satsning på vätgas i skärgården. Elektrisk laddinfrastruktur ses inte som en möjlighet men däremot kan vätgasproduktionen fungera på flera platser i skärgården. Ett av bekymren är att det saknas finansiering för att göra de investeringar som behövs.

”Framtidens båtar går på vätgas i skärgården. Vätgasproduktion är fullt görbar på flera platser i skärgården. Idag finns det dock inga vätgasbåtar. Läs mer om Swedish Hydrogen Group på Ingmarsö.”

En annan svårighet är att hitta plats för marina näringar, då den mesta marken är reserverad eller naturskyddsområden. Här upplevs även strandskyddet som ett stort hinder för tillväxt i skärgården.

”Svårt att hitta ytor för marina näringar. Borde öronmärkt mark för 30 år sedan. Idag är all mark reserverad för annat eller naturskyddsområden.”

Befolkningen i Stockholms skärgård blir allt äldre. Trenden skulle behöva vända för att människor ska vilja bo och verka i skärgården. Generellt är utbildningsnivå i skärgården låg. I kontakter med företagare i den finska skärgården berättar de själva att de finska företagarna i allmänhet är mindre kunniga vad gäller hållbart företagande än vad de svenska kollegorna är. Förutom att företagare i skärgården har svårt att hitta finansiering till sina verksamheter, så är det också svårt att hitta personal.

Tidiga indikationer från näringslivspersonalen på kommunerna som sa att ”*ingen vet vad ekosystemtjänster är*”, bekräftades under gjorda möten och workshopar. På frågan om hur många som vet vad ekosystemtjänster är var det ingen av de totalt drygt 100 deltagarna som räckte upp handen. Av de drygt 40 företag som deltagit i workshoparna har två företag jobbat med ekosystemtjänster – en innovatör som har utvecklat en prototyp på en vassklipparpråm (läs mer i delstudie 5 – Blå tillväxt) och en man som

jobbar deltid som skärgårdsguide med fokus på skärgårdens historia vid sidan av sitt ordinarie arbete som lärare.

5 Slutsatser

5.1 De viktigaste slutsatserna

Begreppet ekosystemtjänster är nytt för de allra flesta

Under arbetets gång har det blivit tydligt att för företagare och verksamma inom skärgården är innovation något ganska annorlunda än de mer banbrytande innovationer som kommuniceras och i viss mån efterfrågas. Det är inget konstigt i sig, men kanske ska man ställa sig frågan om detta avstånd gynnar utveckling och innovation i skärgården? Deltagarna i detta arbete har, med något enskilt undantag, inte känt till begreppet ekosystemtjänst eller hur det skulle gynna dem att jobba med liknande tjänster för att utveckla skärgården. De kommunala näringslivstjänstemännen var direkt övertygade om att man inom ramen för detta arbete inte kunde bjuda in till workshopar om innovation och ekosystemtjänster. *"Då kommer på sin höjd ett företag!"*, eftersom företagen själva inte ser sig ha en verksamhet som erbjuder ekosystemtjänster. Med en bredare inbjudan fick många fler ökade kunskaper om vad ekosystemtjänster är och hur man kan driva hållbar utveckling. Man fann att ett par företagare erbjuder ekosystemtjänster men de skulle själva inte benämna det som det. De säger att de jobbar med historisk turistguidning i skärgården och med att utveckla en vasspråm. För att involvera och intressera skärgårdsbor till utveckling behövs troligen en kommunikation som utgår från deras vardag.

Det saknas en tydlig ledare för utvecklingsarbetet

Människorna som varit delaktiga i denna studie är tydliga i sin uppfattning att den mesta av utvecklingen som sker i skärgården ske ad hoc. Varje myndighet och kommun agerar utifrån sitt eget uppdrag, vilket gör att ingen tar ansvar för helheten. Arbetets fokus på ekosystemtjänster är ett tydligt exempel på detta. I Finland, både på Åland och runt Åbo, brottas dessutom de många småkommunerna med en ytterst ansträngd ekonomi och arbetet med att slå ihop mindre till större kommuner har bara börjat. Signaler pekar också på att projekten är många och att skärgårdsföretagen, som är små och eftertraktade som deltagare, är mycket projektrötta. Den långsiktiga utvecklingsplanen för de tre skärgårdarna saknas, liksom den övergripande för alla tre.

Det finns ett stort behov av att någon aktör tar ett initiativ med en ambition om att samla alla viktiga offentliga aktörer, akademi och lokalt näringsliv. Denna aktör ska samordna de pågående utvecklingsprojekten, leda arbetet att utveckla en gemensam målbild samt leda och driva utvecklingsarbetet på ett strategiskt och systematiskt sätt, med fokus på att få en sak i taget genomförd. Timingen är god att börja med förberedelser och planering, för att sedan kunna starta när havsplanerna är klara på både den svenska och finska sidan. Kanske kan man använda havsplanerna som en anledning att initiera en bredare satsning på gemensam innovation och utveckling i skärgårdsområdena?

Bristande stöd till mogna innovationer och till utveckling av innovationsförmåga i nätverk

Det finns anledning att se över hur samhället kan etablera arbetsätt som stödjer förverkligande av miljökloka produkter, tjänster, arbetsätt m.m., även om de inte bygger på att nya teknologier ska utvecklas. Här saknas bland annat kunskaper om innovationsarbete, och inte minst om innovationsarbete i värdenätverk. Det går dock att träna upp dessa kunskaper, men det krävs insatser för att det ska hända. Innovation betyder inte teknisk uppfinning, innovation betyder att företag och människor börjar göra något på ett nytt och förhoppningsvis bättre sätt.

Lära av de som lyckats – Vikten av goda exempel

Det finns stora fördelar med att fortsätta sprida goda exempel på initiativ som har lyckats och som man kan lära ifrån. Carl Dahlberg vid Maritim utveckling i Bohuslän (MUB) var noga med att poängtera vikten av att tänka långsiktigt och att använda kontakter på kommunens näringslivskontor. Arbetet har ingått i Tillväxt Norra Bohuslän som är ett samarbete mellan fyra kommuner, med en styrgrupp bestående av kommunalråd och kommunchefer och som hölls samman av en processledare. Samarbetet mellan kommunerna har fortsatt efter projektets slut. MUB gav små och medelstora företag stöd i form av bättre förutsättningar och verktyg för att utveckla sin innovationskraft och sitt hållbarhetsarbete.

Det är lätt att göra skillnad med innovationsstöd

Deltagarna uppger att de genom att vara med på möten och workshops har fått ökad kunskap om innovation, hållbarhet och ekosystemtjänster. Kunskapsnivån ökar genom att mötas och bedriva utveckling tillsammans, bl.a. genom att få tillgång till och träna sig i enkla verktyg. Detta ger också goda möjligheter att bygga och stärka nätverk inom området.

Det har krävts mycket lite från innovationsledarna för att förflytta de människor och företag som deltagit i detta arbete. Svårigheten ligger istället i att nå ut och med en inbjudan skapa tillräckligt intresse för att företagen ska komma. Lyckas man väl få dem att komma så kommer deltagarnas kunskaper att öka, engagemanget växer och att deltagarna tillsammans kan identifiera aktiviteter som leder till faktiska förändringar.

”Synd att inte fler företagare tog chansen att komma.”

”Hade varit kul med flera företagare och fler tillfällen.”

Satsa på skolan och ungdomar

Det är angeläget att etablera ett systematiskt hållbarhetsarbete vid skolor i skärgårdsområden och dess närhet. Detta kan börja vid grundskola och gymnasium och bör definitivt fortsätta vid universitet, högskolor och yrkeshögskolor. Ingen ska behöva lämna en längre utbildning utan att ha utvecklat och stärkt sin hållbarhetsmedvetenhet. Det finns förmodligen en hel del att använda sig av eller utgå från, exempelvis har etik och hållbarhet en given plats på ekonomutbildningen vid Handelshögskolan i Stockholm, medan Östersjösamarbete i olika former är viktigt vid Södertörns högskola. Här lär det finnas kunskaper och erfarenheter från många skolor och utbildningar i landet. Skolorna skulle kunna stimuleras med

utbildnings-/engagemangspaket på lämplig nivå. Här skulle också olika typer av idétävlingar kunna spela dubbla roller: att öka medvetenheten samtidigt som nya idéer skapas.

Flera studenter visade intresse av att erbjuda ekosystemtjänster i framtiden. Kan man påverka 50 studenter i Åbo, kan man påverka fler studenter i skärgården. Det är såväl angeläget som möjligt att skapa nätverk mellan skolor av olika slag i de tre skärgårdarna och att därigenom bygga studentsamverkan, lärarsamarbete, utbyten av olika slag och gemensamma forsknings-/innovationsprojekt.

Ett särskilt ansvar kan skolorna ha när det gäller att sprida kunskap och engagemang kring cirkulära och hållbara affärsmodeller. Här kan samverkan med lokalt näringsliv ge möjligheter till spännande korsbefruktningar. Det finns också starka skäl till samarbeten inom och mellan kommuner, mellan skolförvaltningar och även mellan dem och miljöförvaltningar och näringslivskontor.

5.2 Är syftet uppfyllt och målen nådda?

I samband med alla aktiviteter har det skapats utrymme för gemensam reflektion och lärande. Här bekräftas att deltagarna har gått från mötena med stärkta kunskaper om bl.a. innovation, motivation och engagemang, hållbarhet, behovet och möjligheterna med samverkan, ekosystemtjänster i havet och på land samt cirkulär ekonomi. Deltagare har fått fri tillgång till många enkla och användbara verktyg och har under mötena tränats i att använda enkla metoder och verktyg som hjälpt dem formulera aktiviteter för fortsatt utveckling.

Huruvida arbetet bidragit till framdrift, d.v.s. fått deltagarna att verkligen göra sakerna de skrivit ner på sina att-göra-listor är lite för tidigt att säga då uppföljande coachingtillfällen återstår. Ett företag som följts upp beskriver hur de påbörjat planerade aktiviteter, och detta med ny energi. Det handlar bland annat om att utvärdera sin verksamhet för att lära sig vad som uppskattas mest i tjänsten och vad som kan bli bättre, och även att använda denna kunskap för att nå en ny målgrupp. En annan insikt är att tillsammans med andra företagare och samarbetspartner kan konceptet utvecklas till att bättre möta kundernas önskemål. Utvecklingen av tjänsterna sker i mötet med andra.

Genom att bjuda in till gemensamma möten och växelvis arbeta individuellt, i smågrupper och helgrupp så har nya kontakter skapats och deltagarna har fått ett utvecklat nätverk. För att summera så har syftet med arbetet uppnåtts. Sedan finns det i efterhand alltid en möjlighet för reflektion, lärande och självkritik.

Arbetet inleddes mitt i högsäsongen för den maritima näringen. Den bästa tiden för att involvera företagare i skärgården visade sig vara i januari och februari, vilket vi tillsammans med samarbetspartner planerade för. Detta bidrog också till ett snabbt agerande med liten möjlighet att vänta ut eller vara alltför tålmodiga i kontakter. Strategin fick helt enkelt bli att gå på de spår som var enklast utifrån snabb respons och engagemang från de vi kontaktade. Detta kan självklart innebära att en hel del viktigt har missats.

Det har vidare varit svårt att etablera kontakt på Åland. Det betyder inte att de är mindre intressanta utan helt enkelt att timingen inte var optimal. Kontakterna i Åbo ledde istället till flera gemensamma aktiviteter och goda relationer som kommer att sträcka sig bortom detta arbete.

Än en gång blev det bevisat att *”det enda man vet om innovationsarbete är att man i starten aldrig vet vart det tar vägen”*. Det blev inte som vi hade tänkt oss. Men det blev väldigt bra ändå.

5.3 Studiens bidrag till Agenda 2030

Den 25 september 2015 antog FNs medlemsländer 17 globala mål. Dessa är samlade i det som har kommit att kallas Agenda 2030. Målen framgår av nedanstående bild.

Arbetet i denna process har primärt bidragit till följande uppsatta mål i Agenda 2030:

- *Hållbar industri, innovationer och infrastruktur* – Genom att stötta företag och organisationer i deras utvecklingsarbete har arbetet bidragit till att skapa mer hållbara och välmående organisationer. Med enkla verktyg och korta kunskapsinspel har deltagarnas innovationsförmåga stärkts.
- *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* – En viktig ingrediens i en organisations innovationsförmåga är den kreativa arbetsmiljön. Det finns också ett samband mellan ett kreativt arbetsklimat och god arbetsmiljö.⁵ Genom att stärka deltagarnas innovationsförmåga kan arbetet även ha bidragit till utvecklingen av en bra arbetsmiljö och en positiv ekonomisk utveckling för företagen.

⁵ Kreativitetsboken av Björkman & Zika-Viktorsson, 2008

- *God utbildning för alla* – Arbetet har bidragit till att stärka Yrkeshögskolan Novias studenters egna förmåga av hållbart företagande. Flera av dem överväger framtida affärsmöjligheter kring ekosystemtjänster i skärgården och att driva innovation. Förhoppningen är också att de ska ställa höga krav på sina framtida arbetsgivare vad beträffar hållbarhetsarbetet.
- *Genomförande och Globalt partnerskap* – Ett av de viktigaste budskapen i mötena har varit behovet av innovation i samverkan. För att lösa dagens stora samhällsutmaningar måste fler bli bättre på att driva gemensam utveckling över avdelningsgränser, organisationsgränser och landsgränser. Många kompetenser och resurser behövs från många olika typer av aktörer: staten, regioner, kommuner, akademi, näringsliv och det ideella. Utöver alla sakområdeskompetenser behövs också kompetens kring process-, samverkans- och innovationsledning.

Genom korta kunskapsinspel om bland annat Agenda 2030, hållbarhet, Östersjöns tillstånd, ekosystemtjänster, cirkulär ekonomi och en levande skärgård så har deltagande aktörers kunskaper stärkts vilket på sikt förhoppningsvis kan ge positiva effekter i utvecklingen av t.ex.:

- Hållbara städer och samhällen
- Rent vatten och sanitet för alla
- Hållbar konsumtion och produktion
- Bekämpa klimatförändringarna
- Hav och marina resurser
- Ekosystem och biologisk mångfald

6 Rekommendationer till Havs- och vattenmyndigheten

Slutsatserna från detta arbete ger ett antal förslag på rekommendationer till HaV. Generellt sett torde det vara av betydelse att på olika sätt utveckla myndighetens roll från att i stor utsträckning vara problembeskrivande till att även arbeta möjlighetsinriktat. Rekommendationerna nedan kan bidra till en sådan utveckling.

Fortsätt uppmuntra och stödja entreprenörer i skärgården

Att driva företag i skärgården gör man inte på samma premisser som på fastlandet. Skärgårdens entreprenörer kan behöva extra stöd, både i form av rådgivning och finansiering. Denna delstudie har visat att man med ganska små medel, ett par timmar tillsammans, några enkla verktyg och korta kunskapsinspel kan förflytta både entreprenörerna och deras företag. HaV bör därför fortsätta uppmuntra och stödja entreprenörer i skärgården.

Kan HaV ta initiativet att leda innovation i samverkan i regionen?

På HaVs hemsida står det att myndighetens *”roll är att vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken”*. Kan HaV, mot bakgrund av detta, ta initiativet för att finna en aktör eller en aktörskonstellation som kan ta uppdraget att leda och samordna utvecklingsarbetet i regionen? Här torde regionala aktörer vara de mest relevanta intressenterna. Eftersom alla havsplanerna för regionen är färdiga inom kort är det en bra tid att inleda planeringsarbetet.

Detta behövs göras:

- Ha en ambition att bygga en långsiktig samverkan som varar. Inget tidsbegränsat projekt.
- Samla berörda aktörer.
- Lägg inledningsvis tid på att lära känna varandra och synliggöra aktörernas olika drivkrafter och förutsättningar att bidra.
- Utveckla en gemensam målbild - Tre Skärgårdar 2030.
- Lista utvecklingsbehoven och våga prioritera. Utvecklingsbehoven är ofta många. Börja med att plocka några lågt hängande frukter. Samla de aktörer som behövs för varje prioriterat utvecklingsbehov och se till så att det händer. Eftersträva direkta investeringar istället för mer kortsiktig projektverksamhet. Börja lokalt och skala sedan upp, om resultaten och effekterna blir de önskade. När dessa är genomförda och samarbetsformer är etablerade, ta er sedan an mer strategiska och utmanande utvecklingsområden.
- Initiera och bygg nätverk med andra skärgårdar för erfarenhetsutbyte och spridning av goda exempel.

Pröva nya sätt att organisera stöd till hållbart innovationsarbete

En av delstudiens slutsatser är att det i allmänhet saknas stöd till genomförande av teknikmogna innovationer. Det kan vara angeläget att Havs- och Vattenmyndigheten tar initiativ för att möta denna utmaning, inte minst genom att väcka denna fråga gentemot sin uppdragsgivare. Dessutom bör det finnas möjligheter för myndigheten att pröva olika

modeller i lokala sammanhang. Det handlar om att utveckla nätverk där värden skapas i form av gemensamt lärande kring innovationsarbete i nätverk, skapande av bärkraftiga affärsidéer och de konstellationer som krävs för att förverkliga dessa. Här torde kommunernas näringslivskontor ofta kunna vara nyckelaktörer.

Hjälp till att profilera skärgårdsskolor mot hållbar skärgårdsutveckling

Myndigheten rekommenderas att ta initiativ för att utveckla information, läromedel och arbetssätt för skolor att, i samverkan med näringsliv och närliggande samhälle, ta en stark position för spridning och förankring av medvetenhet, kunskaper, engagemang och förmåga till förändring.

Vikten av att anpassa budskapet

Även om begreppet ekosystemtjänster inte är nytt så är det inte ett begrepp som människor generellt känner till. Begreppet används främst av myndigheter och experter. När företagare får berätta om sina verksamheter kopplat till naturen och havet blir det ändå självklara och intressanta diskussioner.

I all kommunikation bör myndigheten eftersträva enkelhet och tydlighet. Behovet av detta blir särskilt viktigt när en aktör vill samla många parter med olika bakgrund, kunskaper och erfarenheter för att driva gemensam utveckling. En allmän rekommendation är att tala om vad ni vill och behöver ha gjort på ett så konkret sätt som möjligt.

Bilaga 1: En sammanfattning av idéer från studenter på Yrkehögskolan Novia, Åbo 2020-02-27

Sammanfattning

Sammantaget samlades ett åttiotal idéer, var och en skapad av fyra studenter. Varje student startade på två idéer, vilka vidareutvecklades av kamraterna. Dessa idéer var i stor utsträckning inom ramen för vad som är tekniskt möjligt, innovationen ligger därmed i att få det att hända. Viktiga teman:

- Underlättande av miljösnälla transporter av människor och gods (el-båttaxi, miljösnälla VOI-scooters, drönare, samordning av handel/transporter av varor)
- Användande av lokala resurser (skräp, skrot, fisk, bär, svamp, vass....)
- Återanvändning: möbler, byggnadsmaterial m.m.
- Förädling av lokala resurser: närodlat och närfiskat i butiker, restauranger, kurser i att använda närproducerat
- Beteendeförändringar genom utbildning och ögonöppnare: guider, fiskekurser, matlagning, konst, dykkurser där man ser hur Östersjön är sliten....
- Återföring av intäkter till projekt för att stödja Östersjöns rehabilitering

Idéer i urval

Nedan beskrivs ett urval av de idéer som skapades. De visas som de växte fram när de studerande i omgångar fortsatte utveckla kamraternas förslag. Idéerna har lättredigerats för att göra dem lite lättare att begripa.

Fiskekurs

Några dagar med övernattnings på ön

Fiskmiddagar på kvällarna

Öva hitta rätt plats och rätt teknik med rätt utrustning

Plocka upp skräp man ser i havet

Kan ge information om hur viktigt det är att beskydda Östersjön

Fiska brax för det är bra för havet

Kockskola för gäster om hur man kan laga mat med ingredienser från holmen samt havet

En vecka sommarläger/semester då man endast lever på vad som finns i skärgården

Göra det genom att inte använda el eller rinnande vatten. Som förr i tiden.

En båtsafari för sommargäster som kommer från en annan plats än färjan.

Turistturer där man på båten får dricka och äta medan en del av vinsterna går till att hjälpa Östersjön.

Båten går på biodiesel eller el och all annan el på båten kommer från solpaneler.

Man kan även använda båten att fiska/tråla samtidigt som man kör runt på gästerna.

Tvätta deras bilar med regnvatten.

Vattnet samlas med den nybyggda maskin som är miljövänlig

Tvättmedlet som används är ekologiskt och finns i täta papplådor istället för plastburkar

Om det är en torr sommar används filtrerat havsvatten.

Sortera deras rosk (skräp). Kör runt med båt till holmarna och plocka upp skräp.

Sälja sorteringssoptunnor till de som bor/har hus på ön.

Sorteringssoptunnorna är gjorda av skräpet du har samlat.

Sälja hemgjord nypotatis till gästerna och använda gästernas avföring i jordbruket.

Kalla potatisen för en ny sort av potatis och ta 4ggr det vanliga priset. Vinsten doneras till välgörenhet för Östersjön medan avföringen och skalen av potatisen återanvänds i jordbruket = cirkulär ekonomi.

Öppna en restaurang med potatis som tema.

Drone posti: leverera paket och brev med hjälp av drönare.

På samma gång minskar man på onödiga koldioxidutsläpp då varor kan levereras till ön med hjälp av drönare.

Även Wolt och Foodora tar Drone Posti i bruk.

Båttaxi på sommaren, Sea Uber.

Roddbåt/segelbåt på sensommarens blåsiga dagar.

Utveckla en smidig app som är lätt att använda då man behöver taxi.

Utveckla verksamheten till andra öar.

Man lånar olika objekt och hyr från en maskin, betalar per minut. Liknande som Voi.

Maskinen skulle även kunna ha olika laddningskablar som telefon/dator om inte t.ex. en båtgäst har ström ombord

Maskinen fungerar på förnybar el (solpaneler) och fungerar som en wi-fi hotspot för gäster i sina båtar.

VR-glasögon som ger en fly-over view av skärgården.

Sätta in olika historiska händelser som en sorts guidning.

VR-turen visar även hur det skulle se ut om skärgården mådde bra och vattnet var rent osv.

Deliver-tjänst. Istället för att alla öbor enskilt åker in och handlar. T.ex. mat, hygienartiklar, alkohol och så vidare, så skull allt detta bli hämtat med båt. Det skulle leda till att utsläppen skulle minska, eftersom resorna skulle minska.

Samarbete med olika butiker i skärgården. Marknadsföra butiker i skärgården så de får synlighet.

Deliver-tjänsten kunde också starta upp en liten butik under sommarhalvåret. Typ ett litet stånd för de viktigaste sakerna när man kommer i land, t.ex. vatten och wc-papper.

Byteshandelsbåt, man kunde byta kläder m.m. mellan öar

Även möbler och kanske produkter som inte behövs men någon annan behöver.

Båten måste förstås gå på ekobränsle. Båten skulle kunna vara lite som en UFF/second hand-butik.

Också i den lilla butiken på holmen (som förra idén) kunde säljas kläder från de olika öarna.

Ordna nåt evenemang.

Som är bra för miljön men ändå lockar många turister.

Till exempel plocka skräp längs stränderna, efter dagseventet bjuds det på lokal mat på ön.

Med lokala artister och lokalföretagare som kunde sälja sina ekoprodukter.

Pengarna skulle gå till insamling för Östersjön och bebis-sälarna.

Renoverar hus under vinterhalvåret så under sommaren kan man ha en båtservice för att hjälpa sommargäster med sina båtar.

Och då förstås bara använda eko-produkter för att putsa och städa. Och eko-bränsle.

Och lokalproducerade eko-produkter, t.ex. från holmen och fastlandet.

Man skulle anställa ungdomar som är lokala för att hjälpa deras ekonomi.

En dykningskurs där man skall lära sig dyka och ta upp skräp (båtar etc.) och sedan lära sig plantera växter.

Kursen skulle ordnas på sommaren när gäster kommer hit. På så sätt skulle man få dessa medvetna.

Man kunde ordna större jippon kring dessa, dit även skärgårdsborna kunde delta med t.ex. sina café-verksamheter och sälja sina produkter.

Korvgrillning! Lokal korv

Guide ute på holmen åt gästerna. Denna verksamhet skulle hjälpa min andra idé.

Denna guide kunde även lära om de olika öarna, ordna aktion för att städa upp holmen. Man kunde även övernatta med guiden på holmen.

Göra ett dags-paket där man far runt till öar och kanske har en picnic eller en må bra-resa med hälsosam mat/hitta lugnet/meditera/vara nära naturen.

I dagspaketet skall det ingå litet utbildningstillfälle om hur man skall ta hand om naturen.

Starta ett eget färjeföretag: mellanstor motorbåt som inte drar så mycket bränsle.

Båten rymmer ca 10-15 personer och tar folk från holme till holme, t.ex. för utflykter.

Man kan även bo ombord på båten, fungerar som ett hotell, finns även ett kök så man kan laga mat åt de som är ombord samt hämta mat till de olika öarna.

Där man lyfter fram användningen av lokala produkter – livsmedel för att både ge turister en upplevelse men också för att stödja lokala odlare/näringsidkare.

Och ombord på båten skall det finnas ett kök som man kan få smaka på lokala produkter/rätter.

Elbåtstaxi i skärgården och på vintern motorkälkestaxi.

Servera ekologiska maträtter på vägen.

Bilda en app så att många människor kan åka med samma skjuts

På appen ser man var elbåtarna befinner sig och hur mycket el de har kvar, ungefär som Veiscooter

De som åker båten kan publicera rutten vart de är på väg, så också andra som är på väg dit kan hänga med.

Man kan lämna dem endast på vissa ställen så att man inte behöver söka efter dem runt hela skärgården.

Fiska och sälja färsk fisk

Ekologiska sätt att hålla fisken färsk länge

Skulle fiskas på ett ekologiskt sätt

Transporteras via ekologiska alternativ

Tillverka solglasögon av trä från ön som går att återvinna

Göra andra smycken av återvunnet material som man kan tvinga på sommargästerna att köpa

Ordna dyra workshops åt turister där dom själva får göra smycken av skräp

Sälj sedan dessa smycken eller ta betalt för byggnadsmaterialet

Skanna efter återvinningsbart skrot i Östersjön

Tillverka redskap för att rensa skräp

Båtar som draggat Östersjön efter skräp

Be sommargäster att slänga skräpet i roskis (soptunna)

Sälj en upplevelseresa där turister får komma och plocka upp skräp ur vattnet under en dag

Sälj dyrt åt rika utlänningar som vill feel good över sin insats i miljöskydd och klimatproblem etc.

Tillverka drönar-båtar som åker omkring utan förare och samlar skräp ur havet.

Sälj drönarbåtarna internationellt

Sommarhotell i form av övernattning på båtar. Jag skulle bygga en liten gästhamn och träbåtar (utan motor) som bara ligger i hamnen. Storlek: 2-4 pers.

Utöver båtarna skulle jag skapa en fotbollsplan för aktiviteter.

Båtarna kanske skulle kunna vara segelbåtar som tillsammans med fotbollsplanen kan bli ett sommarkollo med aktiviteter?

Tillsammans med gästhamnen och sommarhotellet skapa ett café där produkterna från en annan idé kunde säljas.

Plocka bär, blommor, svamp på sommaren. Baka bärpajer och kakor. Göra blombuketter. Laga och bjuda på mat med svamp.

Uppfinn en apparat så du kan plocka bären snabbare.

Ta vara på produkterna, torka, frysa, sylt och saft som kan användas till matlagning och bakning. Kanske skapa en egen produkt som säljs under högsäsongen? Förpackningen kan kanske göra av braxens ben? Göra produkten speciell och exklusiv?

Produkterna kunde säljas i caféer och matbutiker.

Köp en båt och börja fiska. Köp dock inte en normal båt utan en som fungerar med endast elektricitet.

Elektriciteten skulle kunna produceras av vind, då det blåser ganska ofta på havet. Båten skulle kunna byggas av återvunnet material samt av den där vassen man vill klippa.

På sommaren skulle båten kunna gå med hjälp av solpaneler. Fiskeredskapen (linor och sånt) skulle kunna göras av återvunnet material.

Bygg dig ett hotell för turister. Bygg också ett kök och en bar till hotellet.

Hotellet skulle vara helt eko-certifierat; inklusive bygget, möbler, vattenförbrukning, mat och sopor etc. Kanske vissa möbler kan byggas av vassen som var skadlig?

Hotellet bjuder på maträtter vars produkter är närproducerade.

Hotellet skulle även kunna använda sig av gamla begagnade möbler. Även fungera med hjälp av solpaneler.

Ambulerande affär på båt med livsmedel.

Tillägga en tydlig tidtabell då båten besöker varje gästhamn.

Göra färdiga beställningslistor som människorna på ön får fylla i på förhand. Bestämma en mötesplats där varorna tas emot.

Låt också öns sommargäster delta i detta.

Guidad turistrunda på ön – på cykel möjligtvis

Göra en naturstig med skyltar och info-tavlor. Även göra cykelvägar i skogsområdet så det är lätt att ta sig fram.

Gör rutten vid historiska ställen på ön och inkludera en matsäck till kunden.

Det hela kanske kan omvandlas till en äventyrs-ö med historisk touch a la Birka? Eller i den stilen? Med aktiviteter, historia, spänning och upplevelse.

Båtre restaurang med rundtur kring ön.

Göra dagsutflykter samt bjuda på mat/råvaror som fås från ön och vattnet kring ön. Båten drivs med naturvänligt bränsle.

Gör en utflykt där kunderna får fiska. Fisken som man fått under dagen lagas till en härlig maträtt till gästerna på båten.

Båtre restaurangen a la Ukko-Pekka som erbjuder kunden/gästen att fiska sin fisk själv. En upplevelse och aktivitet på samma gång.

Bygga roddbåtar av skänkt överskottsmaterial från renovering av sommarstugor.

Möjlig verksamhet som stöds av sommararbetare bland turister

Ordna ett evenemang där bästa eller snabbaste skräp-båten vinner ett pris. Priset är en summa pengar som sedan ges till någon organisation som hjälper Östersjön.

Gamla delar av båtar återanvänds i nya.

Skänka gamla roddbåtar som inte används.

Skapa någon typ av turistattraktion med hållbarhet i fokus.

Leva ute i skärgården-tema (utan stora bekvämligheter?)

Ett hållbart samhälle på ön, d.v.s. ett samhälle som bara skulle leva cirkulärt, skulle locka människor och fungera som ögonöppnare.

Skärgårdsdykning

Gruppsykningar året om

Få se med egna ögon hur Östersjön mår dåligt

Skapar intresse

Leder till att man eventuellt ändrar sina vanor och tänker mer miljövänligt

Ta betalt, skänka pengar till Håll Östersjön ren

Dyka efter skräp som kan återanvändas

Bidrag till skärgårdsföretagare för att understödja nytänkande och cirkulära möjligheter

Dessa skärgårdsföretagare får skattelättnader

Göra konst av skräp

Fotografier av skräp som rensats ur havet, möjlighet att skapa konst genom utställning

Konsten säljs på auktion, pengarna går till välgörenhet

Även tillverka föremål av skräp.

Turistattraktion med Robinson-tema, låt människor bo, leva och delta i tävlingar som om de var med i Robinson.

TV-program

Leva med hjälp av återvunnet material.

Tjänster för friluftsliv – öka intresset för havet

Ordna läger för barn, där de får lära sig fiska, göra upp eld, bli medvetna om varför hållbarhet är viktigt

Hyra ut stugor utan stora bekvämligheter – leva skärgårdsliv

Genom att skicka barnet på läger och hyra en stuga skänker man pengar till att hålla Östersjön ren.

Turism – öka medvetandet om Östersjöns föroreningar

Skapa marknadsföringsvideor där kända profiler engagerar sig

Utflykter

Evenemang

Tävling om vem som plockar mest skräp.

Plocka upp skit från havet och återanvända det.

Med hjälp av modern miljövänlig teknologi, effektivt

Wake up call över hur mycket människor förorenar havet vilket leder till awareness som kan ha en positiv effekt om hur människor INTE ska kast skit i vattnet.

Starta en årlig tävling och se vem som kan plocka upp mest skit.

Miljövänliga sommarstugor som går på solenergi, vattensparare

Stugor med kanske gemensamma trädgårdar att odla grönsaker och rotfrukter åt alla sommargäster.

Solenergi

Återanvändning

Häst och kärra

Ta vara på vattnet i omgivningen

Stockhus

Modernt

Naturvänlig olja och färg

Allt virke kommer från naturligt fällda träd

Sommarstugornas vatten filtreras och återanvänds

Skärgårdsstig-vandring för turister

där alla har en påse med sig och den som plockar upp vinner ett pris

Priset är pengar till att starta eller utveckla en ny miljövänlig produkt.

Marknadsföra till kineser

Göra konstverk av skräp som hittas i naturen

Skulpturerna kommer vara stora för att väcka global uppmärksamhet för återvinning. Konstverket är en ny modell för konstverk som rengör luften med hjälp av skräp som är gjort till filter.

Kombinera med Joels skit-idé?

Utställning på något miljömuseum.

Ordna läger för turister där man lär sig hur man ska resa ekologiskt över Östersjön

Testa några exempel under kursen

Lägren kan säljas i resebyråer. Under lägret kan det finnas andra roliga aktiviteter som möjligen kan ha med hållbarhet att göra, för att locka turisterna

Försöka marknadsföra lägren i hela Finland och Sverige

Öppna ett eget äppelmusteri

Äpplena odlas i närheten och musten sätts sedan i flaskor som hittats i Östersjön och tvättats

Lokalbutiken erbjuder påfyllning av flaskorna till förmånligt pris

Man kan göra även andra produkter av äpplena som odlas på ön, t.ex. sylt.

Ha någon slags butik där man kan hyra t.ex. bormaskin så inte alla på ön behöver köpa en
Till butiken köps prylar som inte behövs dagligen. Priserna skall täcka verksamheten.

Butiken är öppen bestämda tider, möjligtvis frivilliga som bor på ön kan tillsammans starta igång verksamheten och dela upp ansvaret.

Man kan försöka köpa/skaffa begagnade prylar

Hålla kurser i konst/snickrande där man använder sig av material/skräp som hittats i Östersjön

Öppna en souveniraffär där man kan sälja snickeriet och konsten

Till kursen kan delta även turister som inte bor eller är sommargäster på ön.

Man kunde även plocka en del av rosken (skräpet) tillsammans med kursdeltagarna.

Kursen kunde hållas på flera språk. Finska, svenska, engelska

Tre skärgårdar

Tre Skärgårdar stimulerar till idéskapande och utreder utvecklingsmöjligheter i skärgårdsområdet Stockholm-Åland-Åbo. Vi samlar företag, myndigheter och organisationer i ett innovationskluster för att ge dem möjlighet att påverka projektets aktiviteter.

www.treskargardar.com

